



IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM
EMBERI JOGI MUNKACSOPORT TITKÁRSÁGA

IDŐSEK JOGAIÉRT FELELŐS TEMATIKUS MUNKACSOPORT

IKT. SZÁM: VII/27/2/2016
MELLÉKLET: JELENLÉTI ÍV

EMLÉKEZTETŐ
2016. MÁRCIUS 22. 14.00

Helyszín: 1054 Budapest, Akadémia u. 3. Klubterem

Időpont: 2016. március 22. 14.00

Tárgy: Idősek Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport ülése

Jelen vannak: a mellékelt jelenléti ív szerint

Fürész Tünde család- és népesedéspolitikáért felelős helyettes államtitkár tájékoztatta a munkacsoportülés résztvevőit, hogy Novák Katalin államtitkár asszony a brüsszeli terrortámadás miatt egyéb megbeszélésen kell, hogy részt vegyen. Államtitkár Asszony nevében is köszöntötte a jelenlévőket, majd ismertette a napirendi pontokat. Az első napirendi pont témája az időskori ageizmus, melyről **dr. Jászberényi József** egyetemi tanár, a Zsigmond Király Főiskola Gerontoeducációs Központjának vezetője tart előadást. A Tanár Úr a téma kiváló ismerője, az egyetlen szakember, aki komoly eredményeket tud felmutatni ma Magyarországon ezen a szakterületen. A második napirendi pont tájékoztatás a Madridi Nemzetközi Idősödési Cselekvési Terv nemzeti jelentésének összeállításának helyzetéről. Év elején kezdték meg a munkát, októberben kell benyújtani. A harmadik napirendi pont a december végi jogszabály módosításokra utal, amelyek a fogyasztók érdekeit védő, az árubemutatókat érintően három hatóság által bevezetett szigorításokat tartalmazzák. A negyedik pont az Egyebek, melynek keretében beszámolhatnak a jelenlévők bármilyen aktualitásról.

A napirend elfogadása után átadta a szót **dr. Jászberényi Józsefnek**, az első napirend előadójának.

1. napirendi pont: Az időskori ageizmusról

Dr. Jászberényi József a Gerontoeducációs Kutatócsoport vezetője és a Zsigmond Király Főiskola felnőttképzési igazgatója elmondta, hogy amikor a kétezres évek elején svájci és olaszországi munkái után hazajött, kereste azokat a hazai intézményeket, amelyekben lehet szeniorokat tanítani. Külföldi munkái során mindenhol azt tapasztalta, hogy egyetemeken, főiskolákon délutánonként megtelnek az előadótermek 50-55 év feletti emberekkel. Hazaérkezése után nem sikerült ezt a gyakorlatot elfogadtatni azokon az egyetemeken, ahol dolgozott. Végül a Zsigmond Király Főiskolán - amely egy magán fenntartású, de államilag akkreditált intézmény - kezdett dékánként dolgozni, ahol fölülről sikerült elérni, hogy induljon egy nyugdíjas képzés. Ennek a nyugdíjas képzésnek a keretében az egyik fő téma volt az első pillanattól fogva a harc az időskori diszkrimináció ellen. Tapasztalatuk az, hogy Magyarországon nagyon sokféle tanulási lehetőség van a szeniorok számára. Nyugdíjas

szervezetek, pártok, civil szervezetek szerveznek képzéseket, de nem feltétlenül az egyenjogúság, nem feltétlenül az aktív időskor Európai Unió programja és nem feltétlenül az empowerment, azaz a hatalommal való ellátás, a társadalom aktív polgár létének megtapasztalása felé vezetnek ezek a képzések, inkább ismeretbővítőek. Ezért az első pillanattól fogva ennek jegyében indították el a képzésüket az aktív időskor Európai Unió programja jegyében. Ennek keretében ma már 26 helyszínen, több mint 3600 50 év feletti tanul a Zsigmond Király Főiskola képzési rendszerében, amely ma már Közép-Európában az egy egyetem által indított 50+-os képzések között a legnagyobb. Elmondta, hogy a Főiskola szeretne az Emberi Erőforrások Minisztériumától védnökséget kérni az „aktív időskor” képzésekre, amely így országos méretűvé válhat. Az előadása apropója Az időskori ageizmus címmel 3 hete megjelent könyve, amely magyar nyelven az első összefoglaló könyv az időseket érő diszkriminációról. A könyv nem esettanulmányokat tartalmaz, célja a teljes paletta vázlatos bemutatása. A mai előadásában is a tömörségre, a vázlatosságra törekszik. Beszélni fog az ageizmus fogalmáról, részéről, illetve arról, hogy mit tehetünk választott vezetőiként különböző nyugdíjas szervezeteknek, közösségeknek és mit tehetünk egyszerű állampolgárként – saját magunk vonatkozásában is – az ageizmus ellen. Robert Neil Butler gerontológus – aki nélkül ma a világban idősügről nem lehet beszélni, a modern gerontológia atyja – hozta létre az ageizmus fogalmát azért, mert egyetemista korában azt érezte, hogy a professzorai is rendkívüli módon fertőzöttek az idősekre vonatkozó diszkriminatív gondolatoktól és megjegyzésektől. Kórházi gyakorlatain nem egyszer előfordult, hogy a 80 éves ember már nem kellett, hogy ellátásba kerüljön egy 50 évessel szemben. **Jászberényi József** tanár úr felhívta a figyelmet, hogy az Egyesült Államok Alkotmánya és már Magyarország korábbi Alkotmánya is kitért arra, hogy a kor alapú diszkrimináció tilos, jogilag büntetendő. Ez ma a magyar Alaptörvényben is szerepel. Fontos tudni, hogy erre hivatkozva is felléphetünk az ageizmus, az életkori diszkriminációval szemben. Az Amerikai Egyesült Államok már 1975-ben létrehozta az Idősödés Nemzeti Intézetét. Egy ilyen intézményre Magyarországon is szükség volna, fontos lenne kutatni – munkacsoportokat létrehozva – az idősödés egészségügyi, társadalmi, szociológiai, jogi témáit, mert ezek a területek összefüggenek egymással. A világon szinte mindenhol jelen van már ez az amerikai kezdeményezés, amelyben többek között az Alzheimer-kór ellen folytatnak vizsgálatokat és érnek el eredményeket a kór alacsony szinten tartásában. Az Amerikai Egyesült Államokban már 9 millió Alzheimer beteg van, tehát ez az egyik legelterjedtebb népbetegség, ezzel szemben fel kell lépni. Butler sokat írt az ageizmus rengeteg vetületéről, például „a szerelem és szexualitás 60 felett” témájáról, mert a társadalom úgy gondolkodik erről a témáról, hogy ez a fiatalok vagy a középkorúak ügye. Butler könyvei tisztázták, hogy ez a téma az időskornak ugyanúgy a része. 1976-ban megírta a Why survive? (Miért kell túlélni?) című könyvet, amely arról szól, hogy Amerikában az idősekkel senki sem foglalkozik. Újságcikkei, könyvei után Pulitzer-díjat kapott.

Dr. Jászberényi József előadásában beszélt arról, hogy mely generációkat ér koralapú diszkrimináció, hogy milyen történeti és szociálpszichológiai okokra vezethető vissza az ageizmus. A generációk csoportosítása az infokommunikációs eszközök alapján: az 1946 előtt születettek a „veterán generáció”, az 1946-1964 között születettek „baby boomerek” és érinti a 1964-1979 között született „X-generációt”, amelyet már kezdenek kiszorítani a munkaerőpiacról, már megteszik a megfelelő dehonesztáló jelzőket a szakmai tudásuk vonatkozásában. Nelson D. Todd amerikai szociálpszichológus tanulmányában leírja, hogy idősdizkrimináció minden korban létezett, de a modern kor előtt csekély volt az előfordulása, alkalmoszerű volt. Alapvetően az idős ember a tisztelet tárgya volt. Az idősek diszkriminációja két eseményhez köthető a nyugati civilizációban. Az egyik a könyvnyomtatás megjelenése, amikor az idős ember kiesik a „falú történésze” szerepből és a könyvekben rejlő tudás őrizi a történelmet. A másik esemény az ipari forradalom. Az emberi

élet keretei – nem véletlenül – sok millió éven keresztül a nagycsaládban zajlanak, de a kapitalizálódás időszakában, amikor a fiatalok a városba költöznek, ez a nagycsaládi modell felbomlik. Tehát ezek a – modern korról elinduló – folyamatok befolyásolják Kelet- és Nyugat-Európa társadalmát. Minden kutatás azt igazolja, hogy minél keletebbre megyünk a térképen, annál erősebb az időskori diszkrimináció. Hangsúlyozta annak a fontosságát, hogy a törvényhozók tudjanak erről a problémáról, megfelelő törvényekkel szabályozzák és szigorúan lépjenek fel az időskori diszkrimináció különböző formáival szemben. Ez nem politikai rendszer függvénye, hanem általános etikai feladat a társadalom polgárai számára, hogy az időseket ne diszkriminálják – egyszerűen fogalmazva – ha másért nem, csak azért, mert ők is lesznek azok.

Dr. Jászberényi József típusai szerint bemutatta a különböző diszkriminációs formákat a Polgári Szemlében 2010-ben megjelent tanulmánya szerinti csoportosításban. *Munkahelyi diszkrimináció* – az időseket kevesebb feladattal látják el, kisebb fizetést adnak nekik, kezdik kiszorítani őket a munkahelyükről. Ha egy generációs csoportban történik egy munkahelyi leépítés, az kimeríti a munkahelyi diszkriminációra vonatkozó magyar törvényeket, mert a munkahelyről csak rossz munkavégzés miatt lehet csak elküldeni valakit. *Alkalmazáskori életkori diszkrimináció* – 40 éves kor fölött már nem hívják be az embert állásinterjúra, akkor sem, ha mindennek megfelel, ami az álláshirdetésben szerepel. Ha tudja bizonyítani, hogy minden szempontból megfelel erre a munkára, akkor az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz fordulhat és kérhet kártérítést vagy egyéb, az ő számára kedvező határozatot. *Lakóhelyi diszkrimináció* – megszűnnek idősparkok, mert plázákat kell építeni; az idősekkel szemben türelmetlenek, agresszívok az emberek. *Családon belüli diszkrimináció* – léteznek extrém és kevésbé extrém esetei. Ma Magyarországon évente 1500 olyan eset van, amikor a családon belül fizikailag bántalmaznak idős embert. A valóságban ez a szám a sokszorososa lehet. A diszkrimináció sokkal enyhébb változata, amikor a mamával, papával el akarják hitetni, hogy ő már nem ura saját magának, ő már demenciával kezd küszködni. Számunkra véleményvezérként csak a családtagjaink állnak rendelkezésre és szép lassan elhiszük nekik, hogy baj van és a pszichológia feedback mechanizmusai következtében mi magunk is gyengébbé válunk. Fontos feladatunk, hogy ez ellen mi magunk is tegyünk. A self empowerment kifejezés arra utal, hogy saját magunkat hozzuk vissza a teljes-jogúságba, a teljes-rangúságba. A 40, 50, 60 feletti egészséges, fitt, értelmes, okos javaslatokkal és témákkal előálló állampolgárt kevésbé fogják diszkriminálni, mint azokat, akik elhagyják magukat. *Egészségügyi diszkrimináció* – orvosok, ápolók diszkriminációja, betegek egymás közötti diszkriminációja. **Dr. Jászberényi József** kiemelte az agizmus-tréningek jelentőségét az egészségügyi szférában. Felajánlotta a jelenlévő szervezeteknek, illetve a kapcsolatrendszerükben lévő, erre nyitott szervezeteknek, hogy a ZSKF – akár ingyen is – tartana a részükre az időskori diszkriminációval kapcsolatban tréningeket. Fontos, hogy a magyar társadalom legyen nyitott erre a kérdésre, próbálja megérteni, hogy az időseket tilos diszkriminálni. Keresztény polgárként, felvilágosodott európai emberként nem illik ezt tennünk. *Mediális diszkrimináció* – Az idősek nem is léteznek című, 2008-ban készült tanulmányában 350 televíziós reklámban figyelte meg az idősek megjelenését. Tragikus eredményre jutott. Az idősek a háziállatokkal egyenlő mennyiségben jelentek meg a televíziós reklámokban. Míg a kis kedvencek csak pozitív jelentéssel, az idősek vegyes jelentéssel jelentek meg. Bár 3,8 millió 50 feletti él Magyarországon, a mediális megjelenésük a reklámokban, de bármely más televíziós, internet műfajban is tragikus. Nincsenek Magyarországon időseknek szóló műsorok, csak alkalmanként, egy-egy műsor. Fontos volna létrehozni Magyarországon az idősek rádióját, az idősek televíziós csatornáját, az idősek lapját országos terítéssel. Vannak időseknek szóló lapok, de nem fedik le az egész országot. Kevés az idősek honlapja. *Tudományos diszkrimináció* – amikor azt mondják a fiatalok a 65 éves professzorokra, hogy ő már kiöregedett. Pedig a jó professzorok olyanok, mint

a jó bor, ahogy telnek az évtizedek egyre jobban megérnek. Ha valaki már 40 évet kutatott, akkor már lehetne mondani, hogy ért hozzá. De sajnos Magyarországon törvényben létezik ilyen diszkrimináció. 65 év felett képzési programokban nem vehetnek részt a professzorok, mert már nem biztos, hogy végigvizik. Az egyetemi szférát ez mélyen sérti, hiszen az idős, tapasztalt tanárember kapja a legnagyobb megbecsülést, az egyetemi szféra a tudás alapján hierarchizálja az embereket. *Hivatali diszkrimináció* – az általános nyugdíjkorhatár is ilyen. Hány olyan 65 év feletti van, aki még aktív és teljes mértékű munkát tud végezni, és hány olyan 50 éves, aki erre már nem képes? Hosszú távon abba az irányba kell lépnünk, először bizonyos szférákban, aztán akár általánosan is legyen a munkaadó és a munkavállaló közötti megegyezés tárgya a nyugdíjba menés időszaka, és a munkaadó készítse fel a munkavállalót azokra az évekre, amikor nyugdíjba fog kerülni.

Dr. Jászberényi József tanár úr beszélt a nyugati vállalati szférában létező ún. kormanagement jelenségéről. A kormanagement arról szól, hogy a vállalat HR-esei abban is tevékenykednek, hogy a kornak megfelelő kompetenciákat hasznosítsák a vállalat számára. Egy 60-70 éves munkavállaló tapasztalatával, válságkezelési gyakorlatával óriási segítségére lehet a munkahelynek. Példaként említi Robert De Niro főszereplésével, A kezdő című filmet, amikor felvesznek egy szenior munkavállalót egy startup céghez, aki fantasztikus munkájával hasznára lesz a cégnek. Ugyanígy fel kell mérni, hogy mi az, amiben az idős esetleg kevesebbet tud. Egy ügyfélszolgálati program intergenerációs megtanítása legalább ennyire fontos. Svájcban létezik az „intering manager” kifejezés. Az intering manager az a személy, aki vezetője volt a cégnek és nyugdíjba megy, de ha szükség van rá, visszahívják. Ezek az emberek általában ingyen dolgoznak. Ezeket a jelenségeket rendkívül fontos volna Magyarországon meghonosítani. A vállalati szféra Magyarországra kerülve elfelejti a kormanagementet, ugyanazoknak a cégeknek Németországban vagy Finnországban van, Magyarországon nincs kormanagementje. Az állam álljon e mögé és kötelezze a cégeket, akár a kkv szektor felső rétegét is, hogy a saját dolgozóival kapcsolatban a kormanagement oktatást tegye lehetővé, mérje fel a dolgozók kompetenciáját és a megfelelő képzést adja a számukra.

Dr. Jászberényi József tanár úr elmondta, hogy az állam nagyon sokfelől felléphet a diszkrimináció ellen. Konferenciákon, rendezvényeken beszélnek erről, de ennél sokkal több lehetőség van. Angliában létezik egy olyan idősügyi tanács a kormány mellett, amely a kormány minden ülésén jelen van. Erre szükség lenne Magyarországon is, ahol 3,8 millió 50 év feletti él, fontos az ő közvetlen képviselőjük. Angliában minden minisztérium mellett külön-külön létezik idősügyi tanács. Az egyik minisztériumot úgy hívják, hogy Munka és Nyugdíjügyi Minisztérium és mellette van egy olyan idősügyi tanács, amelyben az összes nagy szervezet képviselője ott van. Ez a szervezet azonnal felemeli a szavát, ha az idős munkavállalóval kapcsolatban bármilyen diszkriminatív gondolat felmerül. Léteznek más országokban idősügyi ombudsmanok, valamint az állam által kiadott, idős munkavállalókat támogató brosrák, amelyek tartalmazzák, hogy az állam pozitívan diszkriminálja azokat a munkaadókat, amelyek felvesznek nagy számban 50 év feletti munkavállalót. Tehát az államnak nagyon sok lehetősége van arra, hogy a diszkrimináció ellen végre komolyan fel lehessen lépni. A mostani politikai vezetés tesz ilyen lépéseket, jó irányban indultunk el és ehhez a programok, a jó gyakorlatok rendelkezésre állnak. Részint megtalálhatóak az interneten. Részint meg lehet keresni azokat a szakértőket, akik szívesen elmondják a lehetőségeket és azokat a megoldásokat, amelyeket Magyarországon is életbe kellene léptetni. Ezek sokszor nem is költséges lépések, hanem inkább a civil összefogás jóvoltából tudnak megvalósulni.

Dr. Jászberényi József tanár úr az előadása végén kitért arra, hogy az ageizmus ellen jelenleg hogyan lehet fellépni. Ha valaki ilyet tapasztal, akkor a 2005 óta létező Egyenlő Bánásmód Hatósághoz fordulhat. Állampolgári kötelességünk, hogy ha ilyet tapasztalunk,

vagy ilyet átélünk, akkor ezt meg is tesszük. Ez a legjobb megoldás, hiszen az EBH-hoz ingyen tudunk fordulni. A Hatóság saját hatáskörében kivizsgálja az ügyet és döntést hoz. Több tucatnyi elmarasztaló ítéletet hozott már a témában. Ezekre példákat lehet találni az EBH oldalán (www.egyenlobanasmod.hu). **Tanár Úr** egyet kiemelt ezek közül személyes ismeretség okán. Az illető bankigazgató volt egy nemzetközi banknál, 70 éves. Egy magyarországi bankban szeretett volna 3 millió Forint értékben személyi kölcsönt felvenni. A bank nem adott neki kölcsönt, arra hivatkozva, hogy ő már idős, nem fogja tudni visszafizetni. Az illető az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz fordult és végül azt a 3 millió forintot – amit kölcsönben felvenni szeretett volna – a Hatóság kártérítésként megítélte számára. Fontos, hogy tudatos állampolgárként lépünk fel, ne hagyjuk magunkat diszkriminálni! Egy jól működő értékelvű, keresztény társadalomban a társadalom minden generációjára szükség van. **Dr. Jászberényi József tanár úr** megköszönte a meghívást, felhívta a figyelmet a Zsigmond Király Főiskola szenior képzéseire, amelyről további információt a www.zskf.hu oldalon lehet találni. Jelezte, hogy bármilyen kérdésre szívesen válaszol.

Fűrész Tünde megköszönte Tanár Úrnak az előadást, amelyben sok fontos téma felmerült, amely más csoportokat is érinthet, akár a nőket vagy a gyermekeket. Nem hiába mondja ki az Alaptörvényünk, hogy az állam kötelessége, hogy védje a nőket, a gyermekeket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

Horváth László a Vasutas Nyugdíjasklubok Országos Szövetségének elnöke, és a Civil Összefogás Fórum Nyugdíjas Szekciójának vezetője megkérdezte Jászberényi Józsefet, hogy tanácsért és előadókért is fordulhatnak-e a nyugdíjasok a Gerontoedukációs Központhoz. Elmondta, hogy 2012-ben tartottak egy tudományos konferenciát „A nagyszülő helye, szerepe a családban és a civil társadalomban” címmel és nagyon hosszú időbe telt, amíg találtak jó előadót. A minisztériumtól kaptak, de a tudományos oldalról a témakörhöz kapcsolódóan mindössze 4 intézménytől kaptak előadót. Az előadók a generációs problémákkal nem úgy foglalkoznak, ahogy az a témát megilletné. Véleménye szerint az idősekről a család részeként kell beszélni. Nem lehet csak idősekről vagy csak a fiatalokról beszélni anélkül, hogy a családról beszéljünk. 3 éves kutatómunka után vállalkoztak erre a konferenciára, amikor már 12 éve foglalkoztak a nagyszülők és az unokák generációjával. A nagyszülők és unokák viszonylatában még kaptak segítséget, de a három generációval kapcsolatban már nem találtak előadót. Illetve más témákkal jelentkeznek az előadók. **Horváth László** elmondta, hogy jövőre terveznek egy hasonló konferenciát, és ez ügyben szeretnék Tanár Úrral felvenni a kapcsolatot és előadónak felkérni őt.

Dr. Jászberényi József a kérdés első felére válaszolva elmondta, hogy a Zsigmond Király Főiskola az összes activ ageing témában tart képzést, bármelyik itt jelenlévő szervezethez szívesen elmennek képzést tartani a fogyasztóvédelemtől, az idősek egészségügyi állapotán keresztül, az idősek kultúrájáig, nyelvoktatásig minden témával kapcsolatban. A Zsigmond Király Főiskolán van Magyarországon egyedül idősképző szakirány, az andragógia szakon a master képzésben. Igen széles a paletta, amelyben rendelkezésre tudnak állni. Kérte, hogy használják ki a lehetőséget.

Némethné Jankovics Györgyi a Nyugdíjasok Országos Szövetsége képviselője elmondta, hogy jól ismeri Jászberényi József, illetve a Központ gerontoedukációs tevékenységét, az idősek aktivitását célzó Idősek Akadémiájának tematikáját. És az egyéb, az országban szerveződő non-formális oktatásokról is vannak információi. Elmondta, hogy a Gerontoedukációs Központ különlegessége véleménye szerint abban rejlik, hogy megadja a választás lehetőségét a nyugdíjasok számára.

Némethné Jankovics Györgyi az előadásból kiemelte a mediális ageizmus témáját. Elmondta, hogy gyűjti a reklámokat és média megjelenéseket, amelyekben az ageizmust megtapasztalja, cikket is írt már róluk. Két mintapéldát kiemelt: a „Kinézhetsz jól vagy idősen” kozmetikum reklám; illetve azt a reklámot, amelyben a ropiért folytatott harcban az idős a botját a fiatal elé teszi, hogy ő érjen előbb oda a ropiért. Érthetetlen, hogy egy egészséges társadalomban a médiászakemberek, hogyan tudnak ilyen típusú üzeneteket megfogalmazni.

A Nyugdíjasok Országos Szövetsége – nem tudatosan – az ageizmus elleni küzdelemben, kormagement típusú tevékenységet is végez. Egy induló vállalkozás, egy Veszprém környéki sütőüzem kereste fel a Szövetséget, hogy ajánljanak nekik szakembereket, mert a kiváló receptek ellenére, nem sikerült finom sütit gyártani. A Szövetség a régi győri kekszgyár nyugdíjasait ajánlották, akik tudták is a megoldást. Illetve egy másik példa: munkaerő közvetítő cégekkel vették fel a kapcsolatot és az ő segítségével – kimondottan olyan munkafeladatokra, amelyekre nem találni aktív munkavállalót – elég tisztességes órabérért dolgoznak már nyugdíjasaik, akik így nagyjából 48 ezer forinttal tudják kiegészíteni a havi nyugdíjukat.

Némethné Jankovics Györgyi felvetette, hogy a hazai könyvpiacra nincs magyar nyelvű szakirodalom a témában. Kérdésként fogalmazta meg, hogy hogyan lehetne a téma szakirodalmi bázisán javítani, honnan lehet hozzájutni ezekhez a külföldi gyakorlatok megismeréséhez szolgáló könyvekhez.

Dr. Jászberényi József megköszönte, hogy ezt a különbségtételt megtette a szenior képzések tekintetében, mert valóban nagyon sokan, nagyon sokféle képzést csinálnak. Az állam azzal is segíthetne, hogy állami önkéntes képzést szervez, mert a szeniorokban lévő önkéntes potenciál nagyon magas. A Silver City EU-s projekt keretében Zuglóban indítottak ilyen képzést, ahol 20-20 szenior önkéntes végzett. Ők ma már múzeumokban, közintézményekben, iskolákban segítenek. A szakirodalommal kapcsolatosan elmondta, hogy Magyarországon nagyon kicsi a bázisa a szenior oktatói szakmának. Gerontoeducációval profi módon a Zsigmond Király Főiskolán kívül a Pécsi Egyetemen Bajusz Klára és a Debreceni Egyetemen néhány kolléga foglalkozik. Mivel ennyire kevesen vannak, alapvetően a gyakorlati, oktatási, szervezési feladatokat végzik, sajnos emellett nincs idő a külföldi szakirodalom fordítására. Az állam ebben is segítséget nyújthatna.

Semmelweis Ferenc a Nyugdíjasok Szociális Fórumának elnöke elmondta, hogy az Idősügyi Chartára nagyon kevésszer hivatkoznak, pedig ez a dokumentum foglalja össze az időskorhoz kapcsolódó jogokat és azokat a lehetséges válaszokat is, amelyekkel egy kormány, egy nemzet elismeri az idősek érdemeit, gondoskodik a méltóságuk megőrzéséről. Az egyesület két éve tart olyan rendezvényeket, amelyeknek a generációk közötti konstruktív együttműködés a fő célkitűzése. A programok közé mindig beillesztenek életviteli tanácsadást is, melynek a szakmai háttérét a Magyar Gerontológiai Társaság szakemberei adják. Az időskorhoz kapcsolódó kóresetek megelőzése, kezelése, rehabilitációja a témája ezeknek a tanácsadásoknak. A békés egymás mellett élés, a generációk közötti konstruktív együttműködés megkívánja azt, hogy értelmesen kezelni tudjuk ezt a problémakört és ebben sokat tudnak a szakemberek segíteni. **Semmelweis Ferenc** a média szerepére reagálva elmondta, hogy amikor az idősügyi tanácsok megalakultak, a sajtó felé nyitottak voltak. Rendszeresen megjelenhettek a televízióban, a rádióban. Tizenegynéhány év óta – ez nem kormányfüggő – lezárult ez a szerep. Az idősügyi szervezetek vezetői viszonylag zárt körben tudják a véleményüket elmondani és nincs olyan fórum, amely ennek hivatalos keretet adna. Egy társadalmi igénynek kellene a háttérben lennie. **Semmelweis Ferenc** utalt rá, hogy annak idején az Idősügyi Tanács ülésein is mindig elmondta, hogy a nyugdíjasokat a társadalom

kitartott részeként kezelték, amely mélységesen sértő. És hiába alkották meg az Idősügyi Chartát, mert ha nincs is félresöpörve, de nem esik szó róla olyan mértékben, hogy a társadalomban tudatosodjon az idős emberek elismerésének, védelmének fontossága. A szakirodalommal kapcsolatosan elmondta, hogy volt egy időszak, amikor megkapták a nyugdíjas szervezetek az Európai Unió idős- és szociális ügyekről szóló kis könyvecskéit, amelyből világos képet kaphattak arról, hogy máshol mi a gyakorlat. Ha még mindig vannak ilyen kiadványok, akkor szeretné, ha megkaphatnák a nyugdíjas szervezetek vezetői ezeket. Elmondta, hogy saját újságjuk a Hírhozó megállapodást kötött az EMMI Ügyfélszolgálati Irodájának vezetőjével, így rendszeresen megjelentetnek olyan cikkeket, amelyben a nyugdíjas kérdez, az illetékes válaszol. Mivel egy újságot az eladott példányszámokból nem lehet színvonalasan fenntartani, jó lenne valamilyen támogatás az ilyen lapok számára. **Semmelweis Ferenc** elmondta, hogy az egyesület szorgalmazza azt, hogy helyi vagy települési idős tanácsai alakuljanak, hogy a polgármesterek a település időseiből hozzanak létre tanácsadó testületeket, hogy a munkahelyek a már nyugdíjas munkatársaikat vonják be tanácsadóként, javaslattevőként. Az idős emberek számára cselekvési, megszólalási terepet kell teremteniük azoknak, akiknek ez a módjában áll.

Breuer Katalin, az Olajág Idősek Otthona szociális szakmai igazgatója hangsúlyozta a Munkacsoport azon feladatának fontosságát, hogy rögzítse, hogy az állam mi mindenben tud segíteni az idősügyi területen, amelyek segíthetik az időskori diszkrimináció leküzdését. Kerüljön rögzítésre a szakirodalom fordításáról vagy a szenior önkéntesek képzéséről felmerült igény. Felvetette, hogy az EMMI-ben államtitkársági szintű képvisellete legyen az idősügynek. Legalább úgy, hogy a jelenlegi államtitkárság neve Család-, Ifjúság- és Idősügyért Felelős Államtitkárság lenne. Szimbolikus jelentése lenne annak, ha az idősüggyel önálló szervezeti egység foglalkozna. A managementtel kapcsolatosan kérdezte, hogy milyen szakirodalom van, hol lehetne ennek utána olvasni. Elmondta, hogy ez a téma nagyon érdeklő, mert az Olajágnak 500-600 dolgozója van.

Hegyesiné Orsós Éva, a Nyugdíjasok Országos Képvisellete és az Életet az Éveknek Országos Szövetség elnöke három dolgot vetett fel az előadással kapcsolatosan. Elmondta, hogy a szervezetük több idős egyeteme létrehozásában, működtetésében közreműködik. Sok jógyakorlat van. Vannak nagyon érdekes, izgalmas tapasztalataik. Székesfehérváron a fiatalok, az egyetemi hallgatók és az idősök közösen vettek fel témákat és közösen hallgatnak meg előadásokat havi gyakorisággal. Amikor nekik előadást tartott, különösen pozitív élmény volt, hogy az oktatásban az idősök nincsenek szegregálva. Zalaegerszegen Bajusz Klárával, a Pécsi Egyetemen és az Önkonettel közösen indították el az idősök egyetemét és a megyei Életet az Éveknek Szervezet fókuszcsoportot hozott létre a tematika kialakítása érdekében. Az országos programmal kapcsolatosan érdeklődött, hogy milyen együttműködés van a különböző képzőhelyek, egyetemek között a jógyakorlatok megismerése és elterjesztése érdekében.

A managementtel kapcsolatosan is beszámolt jó tapasztalatokról. Amikor egy állami nagyvállalat humán igazgatója volt 2010-ig, 7 éven keresztül minden évben szervezetek olyan programokat, amelyeknek az volt a célja, hogy a nyugdíjkorhatárhoz közeledőket segítsék felkészíteni a saját időskoruk megtervezésére. Ebben a programban sokféle szakember, egészségpolitikus, orvos, nyugdíjszakértő, szabadidő tervezéséhez értő kolléga vett részt. Rendszeresen 60-70 fő 50 év feletti kolléga jött el, nagyon népszerű program volt. Arra is volt lehetőség, hogy még egy hónapon keresztül konzultáljanak az előadókkal. **Hegyesiné Orsós Éva** most is vezet az üzleti szféra számára olyan programokat, amelyek egész éves programok és különböző területen segítik a munkavállalókat a saját időskoruk megtervezésére. Hangsúlyozta, hogy fontos lenne ezeknek a jógyakorlatoknak az összegyűjtése.

Hegyesiné Orsós Éva elmondta, hogy 2010-ig hosszú éveken át működött az az Idősügyi Tanács, amelyben az idős szervezetek képviselői mellett szakértők és a kulcs szaktárcák képviselői is részt vettek. Ha nem is úgy, ahogy a korábban említett példában, hogy a kormányüléseken részt vesznek a döntés előkészítő folyamatokban azok, akik érzékenyek az adott témára, de fordítva a dolog megtörtént, hogy a szociális, az egészségügyi az oktatási és a kulturális szaktárca képviselői is ott ültek az Idősügyi Tanács ülésein. Véleménye szerint hasznos volt az Idősügyi Tanácsnak ilyen működése, ahol volt arra lehetőség, hogy azt a sok-sok tapasztalatot, amit felhalmoztak azok az idős vezetők, akik mögött 10 000 és 100 000 fős szervezetek vannak.

Dr. Jászberényi József beszélt arról, hogy szaporodnak a különféle időseket oktató szervezetek. Ma Magyarországon nagyon kevés az a szakember, aki valóban tudja, hogy hogyan kell a szeniorokat oktatni. És sajnos egyre többen látnak ebben üzleti lehetőséget. A gerontoedukációnak 4 nagy modellje van, ezek közül a francia modell az, amelyik az egyetemeket tartja a legfontosabb szereplőnek. Véleménye szerint Magyarországon ezt a modellt kellene követni. Az a 7-8 szakember, aki valóban tudja, hogy mit jelen a gerontoedukáció, azok tartják egymással a kapcsolatot, a nyíregyházi, a pécsi, a kecskeméti, a zalaegerszegi egyetemek együttműködnek, konzultálnak, egymást hívják előadni. **Dr. Jászberényi József** hangsúlyozta, hogy az idősoktatás ne egy szabadegyetemi jellegű oktatás legyen, hanem szóljon az időskor problémáiról, kérdéseiről tudományos, de közérthető módon. Azt kell védeni, hogy az egyetemi szféra képes legyen arra, hogy ezeket a minőségeket produkálja és tegye az idősoktatás mögé. Az állam támogatása azért is fontos, mert így elkerülhető a versenyszféra betüremkedése. Az a baj ezekkel a szervezetekkel, hogy az időseknek örök életükre elveszik a kedvét a tanulástól. Az idősoktatás ugyanolyan szakma, mint a pedagógia vagy a felnőtt oktatás, erre vigyázni kell és **Tanár Úr** véleménye szerint az állam ehhez nagy segítséget ad. Már nem az újszülött-fázisában van az idősoktatás, hanem a gyermek-fázisban, amikor sokan elkezdik csinálni. Az a kulcsa az idősoktatás jövőjének, hogy képesek lesznek-e ezek a szervezetek megkeresni a valódi szakembereket. Vannak joggyakorlatok, Csehországban például az állam elrendelte minden egyetemnek, hogy köteles harmadik kor egyetemét tartani.

Fűrész Tünde megköszönte a hozzászólásokat, felvetéseket. A felmerült ötleteket az EMMI-n belül és más minisztériumok felé is továbbítani fogják. Az államtitkárság speciális helyzetben van, hiszen az idősök ügye, de ugyanígy a családok, a gyermekek és a nők ügye is horizontális terület, minden minisztériumhoz, minden ágazathoz valamilyen módon tud kapcsolódni. Az állami szerepvállalással kapcsolatosan elmondta, hogy elindultak olyan folyamatok, amelyek az ageizmus leküzdése felé hatnak. Ilyen a munkahelyvédelmi akcióprogram, amelynek az a lényege, hogy a fizetésük egy része után nem kell megfizetni a munkáltatónak a járulékokat. A legfrissebb számok szerint a tavalyi évben 850 000 ember foglalkoztatását támogatta az állam. A legnagyobb támogatott csoport az 55 év feletiek csoportja, 362 000 fő. Ez egy nagyon nagy jelentőségű program, ami afelé hat, hogy a munkaerőpiacon minél inkább megbecsült legyen az idősök tudása, tapasztalata.

Fűrész Tünde a médiával kapcsolatosan elmondta, hogy az Idősök Tanácsában megalakult az Idősök Médiaja Munkacsoport, amely elég komoly tárgyalásokat folytat különféle médiumok képviselőivel. Bizik benne, hogy ezen a területen is lesz valamiféle áttörés. Helyettes-államtitkár asszony felhívta a figyelmet arra, hogy hamarosan indulnak az Emberi Erőforrás Operatív Programok. Ennek keretén belül több olyan pályázati lehetőség is lesz, amelyben jelentős mértékben meg fog jelenni az idősök ügye, a generációs együttműködés ügye, az idősellátás különböző területei, de az idősbarát szemlélettel kapcsolatosan is lesznek programok, amelyek ezekkel az uniós forrásokkal láthatóak és látványosak lesznek.

Fűrész Tünde kérte, hogy írásban is küldjék el az ötleteiket. Az államtitkárság igyekszik továbbítani az érintett ágazatok, minisztériumok, illetve más államtitkárságok felé. Kéri a Munkacsoport Titkárságát, hogy küldjenek ki egy levelet, amelyben kérjük, hogy ezeket az ötleteket küldjék meg a kormányzat felé.

2. napirendi pont: Tájékoztató a Madridi Nemzetközi Idősödési Cselekvési Terv Nemzeti Jelentés összeállításának helyzetéről

Hulák Zsuzsanna, az Idősügyi- és Nyugdíjbiztosítási Főosztály vezetője megköszönte a szervezeteknek a beszámolókat, anyagokat, amelyekből nagyon értékes tapasztalatokhoz jutottak az érdekképviselői munkáról, a rendezvényekről, amelyek széles skáláját mutatták be annak, hogy milyen sokféleképpen lehet az időződőket megszólítani, milyen színes programokat tudnak nyújtani számukra, és hogyan lehet a generációk közötti hidat megteremteni. Nagyon sok értékes statisztikai adatot is kaptak arra vonatkozóan, hogy milyen sok embert sikerült megmozgatni ezeknek a programoknak a révén. **Hulák Zsuzsanna** elmondta, hogy létrehoztak egy munkacsoportot a hivatalok ügyintézőiből, munkatársaiból, ahol azt vizsgálták, hogy a jogszabályok milyen kötelezettségeket tartalmaznak, és azok hogyan valósulnak meg a gyakorlatban. Pillanatnyilag a civil munkacsoporttól beérkezett anyagok szintetizálása folyik. Témánként csoportosítva szerkesztik az anyagot, hogy könnyen áttekinthető legyen azok számára, akik majd az összesítő anyagot készítik. Nagyon sok szempontra kértek észrevételeket, mert a Madridi Cselekvési Tervnek olyan szerkezete van, ami célirányosan szeretné felhívni a figyelmet arra, hogy milyen feladatokra, milyen tevékenységekre kell különösen odafigyelni az idősök érdekében. A Madridi Cselekvési Terv 4 fontos célkitűzése – és azon belül 10 kötelezettségvállalás – mentén halad a jelentés elkészítése. A 4 fő témacsoport: *a hosszabb munkával töltött évekre ösztönzés; az idősök részvételének és a diszkrimináció mentességének az elősegítése, az idősök társadalmi bevonódásának a támogatása; az időskori méltóság, egészség, függetlenség támogatása és védelme; a nemzedékek közötti szolidaritás fenntartásának erősítése.* **Hulák Zsuzsanna** néhány kötelezettségvállalást kiemelt: *az időződés előtérbe helyezése minden szakpolitikai területen; az idősök teljesebb társadalmi integrációjának elősegítése* – ebben nagyon sokat segítenek az idősügyi szervezetek, amelyek a helyi szervezeteik által képesek összefogni az időseket és információval ellátni őket. A minisztérium a jövőben szeretne erre még jobban építeni. *Az idősök munkaerőpiaci re-integrációja; az élethosszig tartó tanulás.* A jelentés elkészítésével kapcsolatos munkában 13 minisztérium, illetve háttérintézmény és 13 civil szervezet vesz részt. A jelentés 0. változata hamarosan elkészül, és véleményezésre megküldésre kerül. A tervek szerint még az első félévben kormányülésre kerül a jelentés. A nemzeti jelentést a Kormánynak el kell fogadnia.

Ferenczi Andrea, a Magyar Női Karrierfejlesztési Szövetség elnöke elmondta, hogy a szervezete az egyetlen olyan magyar civil szervezet, amely az ENSZ-ben konzultatív, tanácsadói státusszal rendelkezik. A női karrierrel és a női foglalkoztatással kezdtek el foglalkozni, de az ENSZ munka során kiderült, hogy kötelességük minden olyan ügyel is foglalkozniuk, amiről az ENSZ-ben szó esik. Múlt héten volt New Yorkban a CSW 60, a Nők Helyzetével Foglalkozó Bizottság 60. ülészsaka. Ennek keretében előadást tartott egy kísérő programon, ahol idős női témákkal foglalkoztak (ageizmus, özvegyek helyzete). Az Age Platform Europe szervezetben – amelynek a Debreceni Egyetem is tagja – a Nők és foglalkoztatás munkacsoportban szakértőként van jelen és tagja egy genfi idősügyi szervezetnek is. A Minisztériumnak rendszeresen be szokott számolni a tevékenységéről. Sok témában együttműködnek a minisztériummal, az egyetemekkel és az üzleti szférával. **Ferenczi Andrea** felajánlotta a segítségét a nemzeti jelentés elkészítéséhez is. Nagyon sok

információval, irodalommal rendelkezik, amelyeket szintén felajánlott. Kapcsolatban áll azzal a nemzetközi szakértővel, aki majd elbírálja a nemzeti jelentést. Áprilisban lesz Genfben egy fórum, addigra szeretne felkészülni és ennek érdekében fel fogja keresni Hulák Zsuzsanna főosztályvezető asszonyt. **Ferenczi Andrea** végezetül elmondta, hogy 2007 óta minden évben március 8-ára írnak ki pályázatot, melyben keresik a legjobb női munkahelyet. Kérte a jelenlévőket, hogy ajánljanak olyan munkahelyeket, ahol mindenki addig dolgozhat, ameddig szeretne.

Fűrész Tünde megköszönte Ferenczi Andreának a támogató együttműködését. Megerősítette, hogy az ENSZ-szel kapcsolatban nagyon sok segítséget kapnak Andreától. A Madridi Cselekvési Tervvel kapcsolatosan elmondta, hogy hamarosan fogják küldeni visszamutatásra az anyagot.

3. Ismertető a fogyasztók érdekeit védő, az árubemutatókat érintően három hatóság által bevezetett szigorításokról

Hulák Zsuzsanna elmondta, hogy az Idősügyi Főosztályra is érkeznek panaszok az árubemutatókkal kapcsolatosan. Különböző ajánlatokkal hívnak el 70-80 éves embereket árubemutatókra és olyan helyzetet teremtenek, hogy valamit magas áron meg kelljen vásárolniuk, sokszor helyben rögtön hitelt is felvetetnek velük. Később kiderül, hogy a termék nem is olyan minőségű, nincs is rá szükségük, de nem tudnak tőle megszabadulni. Ezeknek a panaszoknak a nyomán történt 2015 decemberében egy jogszabályváltozás, ami több szempontból is szigorítja a termékbemutatókat. A legfontosabb eleme a pénzügyi szigor, most már termékbemutató helyben hitelt felvenni nem lehet, hitelnyújtásra a pénzügyi törvény szerint nincs lehetőség. A gazdasági reklámtevékenységről szóló törvény alapján tilos úgy szervezni termékbemutatót, hogy az ajánlatban valamilyen ajándék vagy kedvezmény nyújtása szerepel. Szigorodtak az ügyfélszolgálatokkal kapcsolatos követelmények is. A jogszabály kötelezi a cégeket olyan ügyfélszolgálat fenntartására, ahol érdemi ügyintézés zajlik, ami a termékbemutató résztvevői számára elérhető és ahol a vásárlástól való elállási szándékukat is bejelenthetik. **Hulák Zsuzsanna** kérte a jelenlévő szervezetek képviselőit, hogy segítsenek az idős emberekhez eljuttatni ezeket az információkat.

Dr. Kádár Dóra a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság Adatvédelmi Főosztálya vizsgálója kiegészítette a Hulák Zsuzsanna által elmondottakat az adatvédelmi aktualitásokkal. 2015-ben a NAIH készített egy jelentést, amelyet a jelenlévők megkaptak. A Hatósághoz rengeteg bejelentés érkezik a termékbemutatókon, egészségnapokon zajló adatkezelésekkel kapcsolatosan. Adatvédelmi szempontból aggályosak az adatkezelések, mert előzetesen nem kapnak tájékoztatást arra vonatkozóan, hogy milyen célból kezelik a személyes adataikat, illetve túl széles adatkört vesznek fel. Az ilyen egészségnapokon a belépés feltétele a személyi igazolvány megléte, illetve a TAJ kártyát is elkérik. Az adatokat rögzítik és sok esetben kérésük ellenére nem törlik, pedig az Információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvény kötelezi az adatkezelőt, hogy kérésre törölje az adatokat. A termékbemutatók esetében az érintetti kör az idősebb korosztály. A Hatóság - mivel több panasz bejelentés is érkezett és különleges adatok kezelését is érintik ezek a termékbemutatók - úgy döntött, hogy hatósági eljárást indít. A Hatóság a honlapján folyamatosan közzéteszi a határozatokat, illetve közzétette a jelentést is. Jelenleg is több céggel szemben van folyamatban adatvédelmi hatósági eljárás. A Hatóság bírságot a jogellenes adatkezelőkkel szemben. A Hatóság együttműködésre hívta fel a Gazdasági Versenyhivatalt, az MNB Fogyasztóvédelmi Hatóságát, a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóságot és az Egészségügyi Engedélyezési és Közigazgatási Hivatalt. A Hatóság az

eljárásai során számos nehézséggel találkozott, a helyszíni ellenőrzések során a céget nem együttműködőek, gyakran székhely-szolgáltatókat vesznek igénybe, vagy olyan székhelyt jelölnek meg, amely címen nem veszik át a küldeményeket, illetve székhelyet és ügyvezetőt váltanak. Gyakran a rendezvények helyét is titkolják. A Hatóság a jelentésben javaslatokat fogalmazott meg időskorúak számára. Többek között azt, hogy az adatkezelő nevéől, elérhetőségéről, a cég által értékesített termékekről próbáljanak meg szélesebb körben tájékozódni. Fontos tudniuk azt, hogy az ilyen rendezvények nem elsősorban az egészségi állapotuk javítását célozzák, hanem a terméküket akarják értékesíteni. Továbbá a hatóság felhívja az időskorúak figyelmét, amikor telefonon szűrésre, állapotfelmérésre invitálják őket, akkor kérdezzenek rá, hogy pontosan melyik cégről van szó. Mindig gondolják át, mielőtt szerződést írnak alá. Ha jogsértést észlelnek, akkor fordulhatnak a NAIH-hoz, illetve egyéb illetékes hatósághoz, vagy bűncselekmény gyanúja esetén tehetnek büntető feljelentést az illetékes rendőrkapitányságon. A Jelentés arra vonatkozóan is tartalmaz javaslatokat, hogy mely jogszabályokat kellene még módosítani. Példaként említette, hogy a termékbemutatók bejelentési szabályai körében a bejelentés helyett inkább engedélyezés legyen, tehát engedélyhez kössék a termékbemutatók lebonyolítását. A büntető tényállások között szerepel a fogyasztó megtévesztése, ezt a tényállást is át lehetne tekinteni olyan szempontból, hogy az elkövetésben érintett valamennyi személy, akár a cég ügyvezetője is felelősségre vonható legyen.

Ábrahám Katalin Országos Nyugdíjas Polgári Egyesület elnöke részt vett a törvénymódosítás előkészítésében a nyugdíjasok részéről. A KDNP felkarolta a témát. Az említett hatóságokat felkeresték és egyeztettek velük, hogy mit lehetne változtatni annak érdekében, hogy az idősek ne essenek áldozatul. Az elmúlt időszakban tapasztalható, hogy sokkal több lett és sokkal erőszakosabbak az egészségügyi álca mögé bújó termékbemutatók. **Ábrahám Katalin** felhívta a figyelmet a tájékoztatás fontosságára.

Béres Sándor Országos Nyugdíjas Polgári Egyesület elnöke két cégre hívta fel a figyelmet, a Bakker Holland Kft-re és a Társago Kft-re. Hatalmas nyereményekkel kecsegtetnek, ha vásárol az ember. De még nem nyert soha senki.

Fűrész Tünde megköszönte a hatóságoknak és a nyugdíjas szervezeteknek is, hogy a Kormánnyal együttműködve beleálltak az árubemutatókkal szembeni harcba. Kiemelte Ábrahám Katalin felvetését a tájékoztatás fontosságáról. Ebben a nyugdíjas szervezetek nagyon sokat segíthetnek. Ígéretet tett egy tájékoztató anyag összeállítására, amelyet a nyugdíjas szervezetek a tagjaik között terjeszthetnének. Kéri a hatóságok és a kormányzatban ezzel a témával foglalkozók segítségét a tájékoztató elkészítésében, illetve a Munkacsoport Titkárságát a tájékoztató kiküldésében.

4. Egyebek

Béres Sándor elmondta, hogy Idősek Ki Mit Tudját szerveztek, amelyen négy számban is indultak és középdöntősök lettek. Most szerveznek Karcagon egy megyei ping-pong versenyt. Ezúton is köszöni a támogatók segítségét, mert még nincs bejegyezve az egyesület.

Semmelweis Ferenc beszámolt róla, hogy a karcagi kórház igazgatójával egy olyan rendezvényt szerveztek, amelyre meghívták a kórház nyugdíjasait, de a rendezvényen jelen voltak a város óvodásai, iskolásai is. Az idősek generációjában még benne volt a vágy, hogy tartozzon a munkahelyéhez. Legyen élő kapcsolat valamilyen módon.

Dr. Brückner Huba Fehér Kereszt Gyermekvédő Liga képviselőjében az árubemutatókkal kapcsolatban felvetette, hogy a tájékoztatás mellett nem kellene-e valamiféle ellenreklámot csinálni.

Fűrész Tünde az ülés lezárásaként kérte, hogy az ötleteiket, javaslataikat, témajavaslatokat a résztvevők írásban is küldjék meg a Titkárságra. Felhívta a figyelmet egy nemrégiben indult honlapra, a család.hu honlapra, amelyre szeretnének minél több időseket érintő tartalmat feltölteni. Ehhez is várnak ötleteket, javaslatokat. **Fűrész Tünde** még egyszer megköszönte a felvetéseket és lezárta az ülést.

Hangfelvétel alapján készítette: Józsa Teodóra titkársági referens

Látta: Szabó-Princz Viktória szakreferens, Nagy Gabriella kabinetfőnök

Jóváhagyta: Fűrész Tünde család- és népesedéspolitikáért felelős helyettes államtitkár